

Négszemközi beszélgetések a Miskolci Egyetemi Könyvtárban

E sorok írója 1983 végén elhatározta, hogy négszemközt elbeszélget a könyvtár dolgozóival, természetesen őszintén, miként azt a munkahelyi demokrácia elve megköveteli. Abban bízott, hogy e beszélgetések során fény derül majd arra, milyen a könyvtár dolgozóinak közérzete, miféle munkahelyi gondjaik vannak. Elsőnek a diplomásokkal beszélgetett, majd az eredményen fölbuzdulva 1985-ben a középfokú szakképesítésű könyvtárosokkal folytatott eszmecsere-t. Mindkét alkalommal rövid összefoglalót készített, melyet itt nyers formában közread, úgy véelve, hogy e beszélgetések során elhangzottakból általános érvényű tanulságok is leszűrhetők. Hogy a „parttalanság” veszélye elkerülhető legyen, a beszélgetőpartnerek egy héttel előre írásban megkapták az eligazító kérdéseket. Előljáróban még annyit, hogy 1984 tavaszán teljes munkaidőben 63-an dolgoztak a könyvtárban; ebből diplomás 17 volt (az igazgatóval együtt), közülük tizenketten vettek részt az említett négszemközi beszélgetéseken. A továbbiakban ismertetjük a kérdéseket összesítve, illetve értékelve a válaszokat. Az első kérdés így hangzott: *Saját munkáját szereti-e, szívesen végzi-e a feladatokat, tartalmilag kielégíti-e a munka?* A 12 diplomás közül 11 szereti a munkáját. Egy részük igen-igen szereti, szinte élvezzi a munkát. Két-három fő nem kedveli a munkaelemek némelyikét, noha náluk is túlsúlyban vannak a szívesen végzett feladatok. A legtöbb dolgozónál a szorosan vett szakmai feladatok a vonzóak, s nem a vezetéssel járó kötelességek. Egyértelműen a jó közérzet forrása a feladatok sokfélesége, változékonysága, szellemi erő kifejtést igénylő bonyolultsága.

Feltűnő – de nem váratlan –, hogy a könyvtáros végzettségűek sokkal jobban azonosulnak a könyvtárossággal, mint a másfajta szakképzetségűek. Ez utóbbiak általában nem tudtak igazán könyvtárossá válni, egy kivétel-

től eltekintve. A másik diplomás csoport szerint: „Nehéz megfelelni a követelményeknek”, „szívesen végzi a munkát, mert szeret dolgozni, de a munka tartalma nem túlzottan vonzó”, „hálátlan, nem mutatós foglalkozás”, „még nem alakult ki a szakmai jövőkép” stb.

Összességében a kép kedvező, a dolgozók jól érzik magukat feladataik és eredményeik körében.

A második kérdés ez volt: *Milyennek érzi saját munkája, törekvései, eredményei megbecsülését anyagilag és erkölcsileg? Milyen a közérzete?* Az erkölcsi megbecsülést szinte valamennyi dolgozó elsőrendű fontosságúnak tartja. Ha az anyagi elismeréshez nem kötődne a pusztán fizikai lét, akkor az utóbbi a második helyre szorulna. Az erkölcsi honorálást a többség szélesen értelmezi, úgy véli, hogy a közvetlen felettes, az igazgató, a munkahelyi kollektíva, az egyetemi közvélemény, esetleg az egyetemen kívüli szakmai figyelem egyaránt beletartozik. Ebben a kérdéskörben differenciált érzékenység volt megfigyelhető.

Az anyagi elismerésről alkotott szinte egyöntetű ítélet: az adott körülmények között valamennyi dolgozó elégedett, de szinte valamennyien kifejezték, hogy a fizetés vásárlóértéke közepes, vagy annál is gyengébb. Abszolút értelemben mindössze egy dolgozó volt elégedetlen a fizetésével.

Személyes közérzetét valamennyi dolgozó jónak minősítette, ehhez hozzájárul a kiegyensúlyozott, nyugodt munkahelyi környezet.

A harmadik kérdés azt tudakolta: *Milyen további ambíciói vannak a szakmai fejlődésben?* Az ambíciók az életkor függvényében változatosak. Az 5–6 éven belül nyugdíjba készülők – örömdetesesen – azon akarnak fáradozni a közeljövőben, hogy a fiatalabb utódokat jól betanítsák. A középkorúak még tanulni, fejlődni akarnak (pl. nyelvtudás, új címleírás, számítástechnika, újabb egyetemi diploma,

más könyvtárak gyakorlatának tanulmányozása). A legfiatalabbak nem biztosak abban sem, hogy ezen a pályán maradnak-e, de a tanulás egyértelműen kinyilvánított igény.

Az ambíciók normálisan előremutatóak, de nem túl igényesek.

A negyedik kérdés izgalmas volt: *Munkabérének milyen mérvű emelését látná indokoltnak százalékban vagy abszolút összegben? Konkrét igényt senki sem adott elő.*

Az ötödik kérdés már a szakmai „szférát” érintette: *Mi a véleménye a könyvtár szakmai irányvonaláról, miben javasol módosítást? A szakmai irányvonal szerkezetét, összetevőit, főbb területeit valamennyi dolgozó rendjén valónak, helyesnek minősítette. Kifejeződött az elismerés a helyes arányok kialakítását illetően, pl. online műveletek és levéltár; szakirodalmi ellátás és közművelődés stb. Új irányokat, feladatokat senki sem tudott megjelölni. Szinte valamennyien egyetértettek az újabb keletű számítástechnikai törekvésekkel. Többen a mainál sokkal intenzívebb, dinamikusabb, mozgékonyabb olvasószolgálati tevékenységet javasoltak (pl. még szorosabb kapcsolat az iparral, a kutatóintézetekkel) és színes olvasószolgálati propagandát stb. Egyértelmű*

a vélemény, hogy a könyvtár szakmailag jó úton jár.

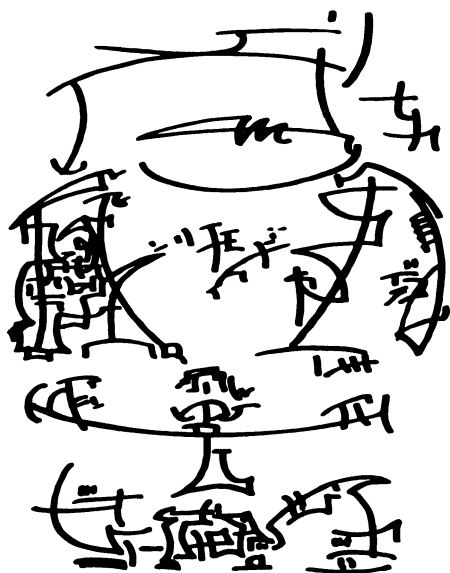
A hatodik kérdés ismét „személyes” jellegű volt: *Milyennek itéli meg a könyvtárban az összetartást, a kollektív szellemet? A vélemények eltérőek. Nincsen semmi különösebb baj. A könyvtárban a közszellem általában kielégítő. Nem mindenben egységes, mert ehhez a létszám magas és az épület adottságai sem a legkedvezőbbek, nagyok a távolságok. Az egyes szervezeti egységeken belül általában jók a személyes kapcsolatok. Kisebb csoportok is léteznek osztályokon belül, de osztályközi szerveződésben is. Ezek nem klikkek. A könyvtári rendezvények (klubestek, tanulmányi kirándulások) összetartó erővel bírnak. A különböző csoportosulásokból az látszik, hogy az emberek a hasonlóak társaságában érzik jól magukat. Az olvasószolgálatnál a „kölcsonzóputnál” és az „irodákban” levők között az indokoltnál élesebb az elkülönülés. A megkérdezettek kétharmada úgy vélekedett, hogy a könyvtárban 3-5 olyan alkalmazott van, aki rontja a kollektív munkavégzést, nyugalmát és szellemét, tőlük meg kellene válni.*

A könyvtári közszellem összképe jó, elfogadható.

A hetedik kérdés talán szokatlanak tűnik: *Milyennek látja az igazgató szervező, tervező, irányító és ellenőrző munkáját; a stílusban miben javasol változtatást? Egyértelműen pozitív az állásfoglalás abban, hogy az igazgató szakmai tervező, szervező és irányító munkája megfelelő. A többség úgy látja, hogy az ellenőrzést, a számonkérést fokozni kell, ebben szigorúbb következetességet kell megvalósítani. A dolgozók azt is várják az igazgatótól, hogy a meglévő gyakorlattól eltérően több időt töltsön a munkaszobákban, foglalkozzon többet az apróbb szakmai feladatokkal és a dolgozók mindennapi gondjaival is.*

Következtetések: A diplomások többsége szereti munkáját, alkotó módon látja el feladatait. Az erkölcsi és anyagi elismeréssel a dolgozók elégedettek, de a bér reálértékét alacsonynak tartják. A szakmai irányvonal minden elemét helyesnek ítélik a megkérdezettek. A kollektív szelleme elfogadható, de további javításra szorul. Az igazgatónak a tervező, irányító munka színvonalának fenntartása mellett fokoznia kell az ellenőrző, számonkérő tevékenységét, s javítania a dolgozókhoz fűződő közvetlen kapcsolatait.

Az 1985-ben szervezett beszélgetéseken 14 középfokú könyvtáros végzettségű dolgozó

→

MA

vett részt. A továbbiakban helyhiány miatt csak a kérdéseket s a rájuk adott válaszok tömör összefoglalását ismertetjük.

1. kérdés: *Elégedett-e azokkal a feladatokkal, amelyeket munkája során végez? A munkavégzés tartalma kielégíti-e ambícióit? A 14 munkatárs közül 13 szereti munkáját. Elégedettebbek azok, akik bonyolultabb és egyidejűleg többféle feladatokon dolgoznak. Az olvasószolgálatból más munkahelyre került dolgozóknak hiányoznak az olvasók. 2. kérdés: Érti-e munkája fontosságát? Úgy látja-e, hogy tevékenysége valóban szervesen illeszkedik a könyvtár tágabb értelmű működési körébe? Tizenhárman igennel válaszoltak, a 14. kissé bizonytalan, de nem egészen tagadó. 3. kérdés: A munkavégzés körülményei (elhelyezés, munkaeszközök stb.) kielégítőek-e? A dolgozóknak kb. a fele elégedett. A másik fele inkább jó szándékú javaslattevő: írógépek cseréje, igény gördülő székekre, a világítás nem megfelelő a kölcsönzőpult fölött, fűtéspanaszok, olvasószolgálati öltöző-, étkezési gondjai, olvasóterem légkondicionálása, szebb mosdók az olvasók számára. 4. kérdés: Elégedett-e az anyagi megbecsüléssel (fizetés és jutalom)? Ha nem, milyen mérvű javulást tart indokoltnak? Kilencen elégedettek, de a bér értékét igen kicsinek tartják. Öten a bér abszolút összegével is határozottan elégedetlenek, megélhetési gondokra panaszkodnak. 5. kérdés: Személyének és teljesítményének erkölcsi megbecsülésével elégedett-e? Mindenki elégedett. Vonatkozik ez a kollektíva megbecsülésére, a kitüntetésekre és a jutalmakra. Az olvasószolgálat dolgozói helyenként az olvasók magatartását, hangvételeit, azaz a megbecsülés hiányát panaszoik. Mind az oktatókra, mind a hallgatókra hangzottak el negatív célzások. 6. kérdés: Mi az, amit nem tart kielégítőnek a könyvtárban (célok, feladatok, eszközellátottság)? Egyértelműen javasolják a rendszeres, jól előkészített, osztályszintű munkaértekezleteket. Fokozni a nyitottságot, főként a középiskolások irányába. Javuljon az olvasószolgálati propaganda. Információs centrum kellene az olvasószolgálatnál. Technikai felszereltség (főképpen írógépek) tekintetében javulás. Raktár bővítés elengedhetetlen. Gond van az olvasószolgálatnál a másolással, és mennyiséggel és a térítéssel is. Szigorúbb számonkérés kell a munkában. A gyarapításnál is legyen mód mellékjövedelmek megszerzésére. A főnök többet, sűrűbben forogjon a munkahelyeken. 7. kérdés: Milyennek érzi a munkahelyi hangulatot, a kollektíva szellemét, ösz-*

szertartozását, ezáltal egymás segítségét és megbecsülését? A munkahelyi hangulattal összességében nincs baj. Az egyes szervezeti egységekre a zártság, az összetartozás a jellemző, így a hangulat egy-egy osztályon lényegesen jobb, mint az összkép. Az osztályok önálló programokat is szerveznek szabad időben, amelyek mindig sikeresek. Az egyes szervezeti egységek között súrlódások tapasztalhatók. 8. kérdés: Hogyan vélekedik közvetlen munkahelyi vezetője tevékenységéről és emberi magatartásáról? A vezetők szakmai felkészültségét valamennyi dolgozó kiemelkedően magas szinten levőnek tartja. A munkában való példamutatásuk, szakma- és ügyszeretetük, szorgalmuk szintén kiemelkedő. Vezetési, irányítási, ellenőrzési készségükről, képességeikről és gyakorlatukról árnyaltabb, eltérőbb vélemények hangzottak el. Kb. 50 százalékban jó véleményt formáltak, a másik 50 százalék fenntartásokat fogalmazott meg.

9. kérdés: *Nyilvánítson véleményt a könyvtári vezetés módszereiről, tegyen javaslatot azok továbbfejlesztésére. A testületek és a fórumok rendszeresen, tárgyilagosan, alkotó módon működnek. Az állami vezetés és a politikai, valamint a társadalmi szervek között jó az összhang. Több találkozó, több közvetlen beszélgetés kellene a beosztottak és a vezetők között. Az olvasótermi dolgozóknak egyenköpeny kellene.*

Következtetések: A dolgozók kivétel nélkül igen örültek a beszélgetés lehetőségének és tényének; igen öröndetes volt, hogy majdnem valamennyien komolyan éltek a véleménynyilvánítás lehetőségeivel, alaposan felkészültek, megnyilatkozásuk őszinte volt, hasznosítható javaslatokat tettek; a legtöbb dolgozó kifejezte, hogy az egysíki feladatok helyett, vagy azok mellett szakmailag változatos és a szokásosnál nehezebb időleges megbízásoknak is szívesen tennének eleget. Különösen az olvasószolgálati könyvtárosoknál volt ez tapasztalható; az értelmes feladatok kitűzése mellett nagy az igény az erőteljesebb számonkérésre, azt követően az elismerésre és az elmarasztalásra; a gyarapítási és feldolgozó osztályon a dolgozókat lelkiileg és idegileg is szinte agyonnyomja a végeérhetetlenül áramló könyvanyag. Munkaszervezési hiba tapasztalható; a feldolgozó könyvtárosok elemi hibának tartják, hogy az olvasószolgálatnál nincsen megszervezve a vizuálisan is jól érzékelhető információs szolgálat; ismétlődően kifejeződött a gyarapítás és az olvasószolgálat dolgozói közti ellentét. A kér-

désben mind a vezetők, mind a társadalmi szervek tisztségviselőinek felelőssége fennáll, s végül a dolgozók igénylik, hogy az igazgató az eddigieknél több időt töltsön a munkahelyeken, és többet foglalkozzon a mindennapos munka aprólékos gondjaival.

A beszélgetéseken elhangzottak alapján *intézkedési javaslatok* készültek, ezek ismertetésére itt nincs mód, lényegében „kiolvashatók” a fentiekben közöltekből.

A dolgozók nem várt módon, rendkívül örültek a beszélgetésnek. Mindkét csoport igen őszinte hangot ütött meg. Igaz, az előkészítés idején ragaszkodtak a „négy szemközti” párbeszédhez; a középvezető (osztályvezető) mellőzését kérték. Ebben a konstellációban ki-

fejeződött az előbb említett megnyilatkozási lehetőség, amely szolgálatkészséggé, tenniakarrá nemesült.

Végezetül még annyit, e sorok írója, mint az intézmény vezetője, nem tudja eléggé magasra értékelni azt a sok gondolatot, javaslatot, amelyhez hozzájutott ezzel a módszerrel és amelyek zömét hasznosítani tudja a közeljövő feladatainak megoldása során. A munkát folytatni kell, 1986-ban a „négy szemközti” következő állomása a szakmunkások munka- és életvilága lesz.

Zsidai József

a miskolci

Nehézipari Műszaki Egyetem

Központi Könyvtárának főigazgatója

„Naponta frusztrált állapot”

Példányszám-csökkentés az Egri Megyei Könyvtárban – helyhiány miatt

Eger egyik legpatinásabb épületében székel a megyei könyvtár. Az 1774–76 között *Fellner Jakab* tervei szerint épült egykori nagyprépos-ti palota nemcsak régisége okán áraszt történelmi levegőt: 1849. február 26-án, délből – az épület falán elhelyezett emléktábla tanúsága szerint – az emeleti teremben látta vendégül *Lévay Sándor* nagyprépostkanonok *Dembinszky Henriket* és *Görgey Artúrt*, a magyar szabadságharc két kiemelkedő tábornokát, akik innen indultak a kápolnai csatába.

Helyhiány – szükségmegoldások

*Orosz Bertalan*né, az épület mai „gazdája” a hatvanas évek elején végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán könyvtár–magyar–filozófia szakon. Előbb a megyei tanács művelődési osztályán dolgozott könyvtárügyi főelőadóként, majd 1974-ben átvette a megyei könyvtár irányítását. Őt faggattuk az intézmény helyzetéről, a gondokról és a jövő kilátásairól.

„A nagyprépos-ti palota – mondotta – Eger

öt legszebb épülete közé tartozik. A palota egy részében működött a könyvtár, amikor a hatvanas évek végén – egy átfogó rekonstrukció nyomán – az egész épületet megkapta az intézmény. 1970. április 25-én nyitotta meg kapuit az újjávarázsolt megyei könyvtár, de már a nyitáskor érezhetőek voltak a gondok. Az épület alapterülete – 850 négyzetméter – nem elegendő arra, hogy otthont adjon minden könyvtári részlegnek. A gyermekkönyvtár sem fért be a falak közé, így jelenleg az Úttörőházban működik. Néhány éve pedig – enyhítendő a gondokat – az Ifjúsági Házban nyílt egy önálló könyvtári részlegünk.

Hogy gondjaink érthetőek legyenek, néhány adatot említenék. Az 1970-es nyitáskor a könyvtár állománya 86 ezer kötet volt. Egy részét már akkor a pincében tároltuk, helyszűke miatt. 1985-ben 197 ezerre növekedett az állomány. A gyarapodás 225 százalékos, ennek következtében az épületen belül napról napra fokozódó zsúfoltságnak lehettünk és lehetünk tanúi. A szabadpolcok a kényszer következtében „megnőttek”, ma már 3 méter magasak.